

Língua Yanomami em Ajuricaba!

Hëyëha Ajuricaba urihi teri pëni ihiru pë rë kui yanomami kahiki pë âhaimi.

Awei hëyëha, kamiyë yamaki urhipi hami wâisipi yanomami kahiki pë wa haihe ihiru pë xiro wa haimihe pata pë xiro wa haihe

kuwë yaro totihi a kua xoa awei inaha tē kã kua pata pë rë kui pë hirai maohe tēhë wãrite a kuprario kamiyë yamaki kahiki a maprou tēhë kuwë yaro para pé rë kui kamiyë yamaki wa hai tēhë tē kã totihitawë makui pata tēpë tē yai hirai tē pë tē yai hirai he tēhë totihi tē yai kuprario.

Awei waiha yëtuhami napë kahiki tē pë yurarei he tēhë wãrite a kuprario inaha tē kua tē pë yurarei he tēhë inaha a kuprariopë.

Relação da Secoya com a Funasa

Inaha ya a puhi kuu Funasa pë iha exi tēha dinehiro hipë nomihe Secoya pë iha. Inaha taeni Secoya p a t a p ë r ë k u i hehoromamorewë pë ukëa.

Pëtayomahe kuwë yaro hama pë hato pi nahe hami pë kōrãyoma.

Kutani yamaki puhi oahawë prarioma exi tēha kamiyë yamakini yama tē pë no ihipi taimi xoa. Inaha tani yamaki kuaai no ihipiproimi ihi makui kamiyë funcionários da Secoya ya pë ukëpramai puhionomi kamiyë ya puhi oki prarioma ira siki ara texto xitikari pë ximanomi yaro secoya pë iha.

Iha makui Secoya teri ukëararemahe yaro ai pë xaponopi hami pë ihirupinomarioma.

Awei! Professor napë pë mão tēhë kamiyë p r o f e s s o r e s yanomami yami yamaki kuo tēhe yamaki totihitaimi exi tēha

napë professor a kuo tēhë relatório pë tamai puhue yaro pëmaki kã hirai diário de classe a tamai puhü e palnejamento de aula a kã tapramai puhi aula yama a hipi tēhëmamo kãyëo wamareki kã payerimai yamaki yakëi tēhë tē wãha kã yuprai kamiyë yamaki norami siki hai tēhë wareki kã yimikamai professor nape a mão tēhë pruka kamiyë ya puhio awahaprou exi te ha kamiyë ya puhi taoherai yaro.

Yaro mamotima tē ā oninomami

Awei! hëyëhe hei urihi ha Ajuricaba aha kamiyëni yai hkarimou xoa kohipë yama keyaai ihi ma kui AIS Yanomami xuhurumoma ai xawara tēni yai tawë yaro kutaëni yanoa tama ihiru wamaki rë kui moyawë

wamaki atou tēhë pëni wamaki rë kuiwamaki yaruu tēhë inaha a noa tama napë pëni ka he haromamorewë de saúde wamaki rë kui totihi wakiyōai harika xapono yhami ya kã hui kuë yaro ya taeprai ya kã warii wëyate ya kã atou xapono hoxomi hami.

Secoyateri pëni hereã a toma makui ihi tēhë a yimi kamoma kutare naha AIS kã Sílviní Yanomami ar pata nawei hëtitiwë a kã huma Boa Vista hami hereã aha tēpë nari xeyoma yahi xiro kahë poma Delegado xiro kuë yaro Funasa teri pëni kiriri ai napë a kuma yanomami a wai terimau no motahawë.

Nº13 Ano:04

Intercâmbio Cultural Parque do Xingu.

Língua Yanomami em Ajuricaba!

Relação da Secoya com a Funasa

Yaro mamotima tē ā oninomami

Manaus, outubro de 2006

Awei!! Intercâmbio Cultural Parque do Xingu.

Awei Manaus hami yama ki pehi yërayohërima Porto Velho hami- , iha ai avião yama a yua piyërema, Brasília hami yama ki pehi itorayoma, ihi tēhë hotel hami yama ki hurayoma, waisipi yama ki mixihoruma, ihi tēhë mititi há ônibus hami yama ki pehi kã rërërayoma, Canarana hami .11 horas yama ki kopema mato grosso hami.

.,Yama ki kopema Canarana hami, ihi tēhë Isa yahi hami yama ki hurayoma, iha yama há yama ki iama, ihi tēhë yama ki iaha mapraruni, Paulani wamare ki rurupoma a kã wahimama kamiyë yama ki iha, Atix hapa yama ki mima, tē pë rë kuai wei naha Xingu urihi teri pë iha, totihi tē pë hora payerimaihe inaha tē pë kuma. Xingu urihi teri pë rë kui cidade hami pë estutamou he.

Pesquisa yama ki tama cidade hami, hirarewë ,horomamorewë pë xo, yama ki warima exi wama tē pë tai he, kamiyë yama ki urihi teri yama ki payerimai , kuwë yaro hëyë há cidade hami yama ki kua, ai yanomami makui yama ki yama ki kã payerimai , inaha tē pë kuma kamiyë yama ki iha.

Pavuru hami mititi há yama ki kopema, ihi tēhë Isa yahi hami yama ki hurayoma, iha yama ki mioma.

Awei hirarewë nahi hami yama ki hurayoma, ihi tēhë yama ki waha yuama, hirarewë yanomami yama ki kã Amazonas hami yama ki përia, ihiru , suwë hëru pë xo, yama ki hirai kamiyë yama ki aka ha, inaha yama ki kuma, hirarewë , hiramorewë pë iha, ihi tēhë tē pë totihiapraremahe inaha yama ki kuai tēhë kamiyë yama ki aka maproimi, reahu, wayamou, amoamou, rami hui ,

Colaboradores:

Professores Yanomami Parahiteri;
Professores Yanomami Iximaweteri;

PROGRAMA DE EDUCAÇÃO BILINGÜE DA SECoya

Diagramação:

Gabriela ni kōputator tēki
wanowano pesi taprarema

Fotos: Arquivo fotografico Secoya

h i k a r i m o u ,
yurimou,heniyo
mi, ihi yama ki
tai tëhë të yai
totihitawë ,

inaha të pë kuma
kamiyë yama ki iha. Ihi notihami
hirarewë Adão ya mima a hirai tëhë,

suwë hëru , ihiru pë xo, kama
aka ha axiro hatima a hirai
tëhë ihiru , suwë hëru kama
aka ha të pë xiro huama he,
hirarewë Adão no patapi të
pë rë kuaanowehei naha a
nowayoama hiramorewë pë

iha, kamiyë yayai totihiaprarema
a hirai tëhë hiramorewë pë rë kui, të pë
yai yimi ka tao a hai tëhë, kuwë yaro
kamiyë

ya totihiama. Huyahuya hikaripi yama ki
kã mima, hapa yami të pë tai
h e m a k u i p ë
keai he tëhë kutarenaha pë
payerimai he, totihi të pë tai
he Ikpeng urihi teri pë rë
kui, inaha të pë tai he.

Suwë pë rë kui kakara pë ni
hipëi ayao, kakara yahi pë kã kua ,
inaha Ikpeng urihi teri pë kuaai he.
Të pë rë kuaai wei naha të pë wahimama
kamiyë yama ki iha, hirarewë pë rë kui,
hiramorewë pë iha pë hiraama, yëtuhami
të pë rë kuanowehei a nowayoamahe
hirarewë pë rë kui, ihi tëhë hiramorewë
pë yãpramahe caderno aha, ihi

notihami leitura të pë
tama he, huyahuya, suwë
pë xo , yama a
totihiaprarema pë
moyãwe yaro. Kamiyë
yama ki rë kuaai wei

naha yama a nowayoama hirarewë pë iha,
yama ki hirai weinaha yama kã
nowayoama, ihi tëhë të pë totihiaprarema
he. Wiyate xapono hami yama ki
hurayohërima iha Ikpeng pë rë kui, paxo
kurenaha të pë taprarema he, ihi tëhë të
pë niama he, kamiyë yama ki kã niama, ihi
notihami yama ki praiama xapono hami
kutarenaha të pë praiama, kamiyë yama ki
i h a , y a m a k i k a i a m o a m o m a
prairani, wãisipi yama ki kã wayãmoma,
inaha yama ki kuaama Xingu hami, të pë
praiawei naha të pë kã wahimama kamiyë
yama ki iha, yama ki kã praiama, totihi
të yai kuprarioma.

Awei video yama ki mima , Ikpeng urihi
teri pë rë kui, të pë rë kuaaiwei naha,
Natuyuni video a taprarema, hapa a no
uhutipi a yuai kama xapono hami, ihi yama
ki mima hirarewë nahi hami yama a
totihiaprarema, totihi atapraremahe
yaro, inaha yama ki kuaai tëhë, të kã
totihitawë, kutarenaha të pë payerimai
h e , p a t a m o u w e i , h i r a r e w ë ,
hiramorewë, hei pë rë kui pë payerimai , pë
r ë k u a i w e i n a h a t ë p ë
wãhimamahe, hikarimou, yurimou, rami
hui, xapono, ihi yama ki mima, hirarewë
nahi hami, yama ki puhi topraroma, inaha
Xingu urihi teri të pë kuaaihe. Tomer
anowayoama të pë rë kuaanowehei naha,
hapa no patapi yuri a wanomihe, ihiru a
oxeoxe o tëhë pë wanomihe, pë kã
kuaanomi he hikari hami, rami hunomi,

kete pë kã wanomi, ihiru a
nohi tapoma inaha të pë
hõra kuaamahe no patapi pë
rë kui, kui inaha të pë hõra
kuaaimihe, kutarenaha të
pë waihe, yaro, kete, inaha a kuma Tomer.

Hapa Pavuru ha yama ki kopema 11horas të
kuo tëhë mititiha harika escola a hami yamaki
huma alunos IKPENG teri pë iha yama ki
apresentamoma ihiru p iha alunos p puhi
topraroma.

Professores pë puhi topraroma kamiyë yamaki
iha wamare ki rurupomahe hikari tēka pë hami
trator a hami yamaki pehi rë rërayoma yama
ki ha koo imani yama kipë hi ha tërë kēikuni
karexi sihe naki përaremahe sihe naki ha
okaprari heni paxo a tapraremahe hii raperape
hi përemahe paxo a ria hiiaheni xapono a mi
amoha a pë hi itapema he . Pruka huya pëni a
niamahe xereka pëni a niamahe kamiyë ya hë

kini yahë a kai niama ya posi
waararema , ihi të há
maprarini yahë ki amoamoma
yahë ki wayamoma yamaki
praiama kamaya hë pë kai
amoamoma yama ki mi yamoma.

Kama pë kã amoamoma kamiyë ware ã kã
hakupomahe kamapë rë kuaaiwëi naha inaha
ware a hiraamahe ya të katitianomi tëpë yai
totihiatarou no motahawë ya puhi kã
topraroma pë yai nohimou totihiwë pë riami e
nahiha mahu yama ki mioma.

Oficina tëha maprarini ai xapono a hami yama ki
hurayoma uma semana

Y a m a t ë
taprarema. Tuiarare të
hami yama ki hurayoma
iha porakapi yama ki no
kuprarioma .urihi hami
yama ki kã huma umo
romi yama si pë mima si pë
hora rë kearenowehei.

Para të hami sipë hora yuremahe ,kama pë urihi

pi ha umoromi si pë
kuami waisipi si pë
hora kua inaha
t a e n i s i p ë
kearemahe .Wii
norexi të pë ria ha
tiyë heni .Tuiarare

ha ai Oficina a kã tamahe wii norexi pë ria
há tiyë heni rohote pë ni huya pë hiraamahe
të ria há tiyë heni yii pë kai tiyëihe pë ria kai
há pë rioheni .Pë kai nohimou no motahawë.

Ai xapono ahami yamaki hurayoma
Diauarunm të hami yama ki hurayoma iha
mahu yama ki mio ma iha professores pë ni
ware he ki noa tama he Xingu të wahano
wayoamahe hapa të hora totihitaoma ,ma kui
,kui kē të yai waritiwë mau warihito taihe .

Napë pëni pruka
Soja pë keaihe yaro
inaha taeni parawa
u yai hepisiwë no
motahawë hapa u
hora okioma Xingu
u ora rë kui cidade
pë hami u ora kuwë

yaro ina taeni u warihito taihe napë pëni ihi
ei të rë kui të wãha no wayoamahe .Iha mahu
yama ki mioma . Ai xapono ahami yama ki huu
piyë omã Ngoiwe të hami yama ki huu
piyëoma voadeira ahami yama ki mi
yamorayoma Rio SUDJA u hami Consolo të
há wamare ki pë rakemahe , iha wamare ki
koremahe carro ahami Ngoiwere teri pë ni
oito horas të kuo të yama ki koopë xapono
aha. Iha porá kapi yama ki mioma .Iha yahë ki
kai amoamoma yahë ki kai wayamoma , kama
pë kai amoamoma .Dia 31de Agosto të kuo të
hë cidade ahami yama korayoma
CANARANA të hami dia 01 de setembro të
kuo të hë BRASÍLIA të hami yama ki
kooimama dia 02 de setembro të há Manaus
të há yama kopema .iha uma cemana yahë të
taprarema.

